

Az egyetem ünnepe

*

Miután a hétfőn csak egy vasárnap van és a hét-köznapok száma hatszorannyi, a hétköznapok hangulata hívebb képet fest az életről, mint az ünnepek lelkese-dése. Tegnap volt a budapesti egyetem alapításának háromszázadik évfordulója; ma már túl vagyunk az ünnepen, beszélhetünk tehát róla a nemzetet érintő vonatkozásaiban.

Ezt az egyetemet fennállásának háromszáz esztendejéből csak az utolsó években nevezik Pázmány Péter egyetemnek. Azt mondják, hogy ezt az elnevezést a kegyelet diktálta. Ezt én nem hiszem el. Kegyeletben a megelőző kétszáznyolcvanöt évben sem volt hiány. Az átkeresztelésnek más volt a célja: az egyetem katolikus alapítványi jellegének kidomborítása. Ez teljesen jogos álláspont lévén, tisztára felesleges dolog volt az új elnevezést kegyeleti aktusként feltüntetni.

Soha senki sem vonta kétségbe Pázmány halhatatlan érdemeit. Az egyetem fundamentuma az a százezer forint volt, melyet Pázmány bíbornok, aki jezsuita korában nagyon megszokta a takarékoskosságot, az esztergomi érsekség dús jövedelmeiből nem az érsekség földi javainak szaporítására, hanem a nemzet szellemi javainak gyarapítására fordított.

Az az egyetem azonban, melyet ő alapított, még nem volt egyetem. Azokat, akik ezen az állításon megbotránkoznak, figyelmeztetem, hogy álláspontom helyességét, ebben a kérdésben, katolikus hívőnek kétségbevonnia nem szabad, mert ez egyházunknak hivatalos álláspontja. Ne felejtjük el, hogy VIII. Urbán pápa ennek az új egyetemnek egy ideig nem is engedte meg, hogy úgynevezett akadémiái (egyetemi) rangfokozatokat adományozzon, — már a szerény *baccalaureus* cím adományozására is elégtelennek tartotta a pápa a nagyszombati egyetemet.

Valójában nem is volt ez egyéb, mint egy jezsuita főiskola, azzal a rendeltetéssel, hogy jól képzett papokat és tanárokat neveljen. Úgynevezett „csonka” egyetem volt ez, százharmincöt esztendőig; a tudományok egyetemével nem foglalkozott, hanem csak a hittudománnyal, filozófiával és nyelvtudománnyal, ez pedig kevés ahhoz, hogy egy főiskolát egyetemnek nevezzenek. Valóban egyetemmé Mária Terézia tette ezt a főiskolát. Nem bánom, ha megharagszanak is érte, — azt mondom, hogy a most jubiláló egyetemnek Pázmány Péter csak az anyagi, de Mária Terézia a szellemi megalapozója.

Az alapító kikötötte, hogy az egyetemnek a mindenkori nagyszombati jezsuita házfőnök legyen a rektora. Kérem, én most nem fogok e miatt tüzes kénkövet fűjni; ha ugyanakkor rendben volt, hogy a bécsi egyetemnek a bécsi jezsuita házfőnök volt — e hivatalánál fogva — a rectora, akkor még csak nem is csodálkozhattunk rajta, hogy Pázmány, a volt jezsuita, ennek a szerzetes rendnek a kezébe adta az új egyetemet. Akkor ez felelt meg a korszellemnek; később változott a kor szelleme, de ezután is változni fog még, és nagyon alaposan meg tudnám magyarázni, hogy olyan korszellem közeleg, mely egykor ismét a jezsuiták kezébe fogja adni az egyetemet. Elmúlik a tavasz és a nyár, virágai elhervadnak, elporladnak, vissza nem térnek; de a tavasz és a nyár minden esztendőben visszatér. A korszellem változásainak periódusai csak hosszabbak és szabálytalanabban, de eltagadhatatlanok, és nem sok ész kell hozzá, hogy az ember mindig tudja, milyen korszellem fog felülkerekedni a jövőben?

Nem lehet eltagadni azt a tényt sem, hogy az egyetem alapításának idején a katolikus világban a jezsuiták tudományossága és oktatási rendszere a legjobb volt. Pázmány a legjobbat akarta, s az, amit tett, abban a korban a lehető legokosabb eszelekedet volt. Szerencsére nem bírta megvalósítani azt a rosszabbik ötletét, hogy az új egyetem ne legyen önálló, hanem csak a bécsi egyetem fiókintézete legyen.

Nem könnyen tudnám eldönteni azt a kérdést, hogy helyes vagy helytelen volt-e az új egyetemet erősen katolikus felekezeti intézetté tenni és másfél száz éven át eszékán hagyni?

Hogy nem volt valódi és felekezeten kívüli egyetemünk, annak mi nagyon sok hasznát vettük. Hiszen a mi orvosaink és jogászaink sokkal többet tanultak Bolognában és Padovában, mint amennyit itthon tanulhattak volna. És mi lett volna a magyar protestánsok főiskoláiból, sőt egyházaiból, ha papjaik és tanáraik nem a német és hollandi egyetemekre jártak volna tanulni? A nyugat szellemi áramlatai csak ezen az úton hatolhattak el hozzánk. Ki sem tudom mondani, mennyi előnye van a mai Romániának is abból, hogy orvosainak, jogászaiknak és tanáraiknak igen jelentékeny hányada Belgiumban és Franciaországban nevelkedett.

Míg a külföld nevelte intelligenciánkat túlnyomó részét, a magyar társadalom vezetőinek európaibb volt a horizontja. Upsalától Salamancáig mindenütt tanultak magyar fiúk, s amin legjobban csodálkozom, az az a tény, hogy tanulmányaik befejezése után, igen ritka kivétellel, valamennyien hazajöttek. A „magasabb kultúra” eszékítő ereje nem vonta el tőlünk a külföldi főiskolákon tanuló ifjainknak egy ezrelékét sem.

A most jubiláló egyetem rendkívül erős, »stabilis

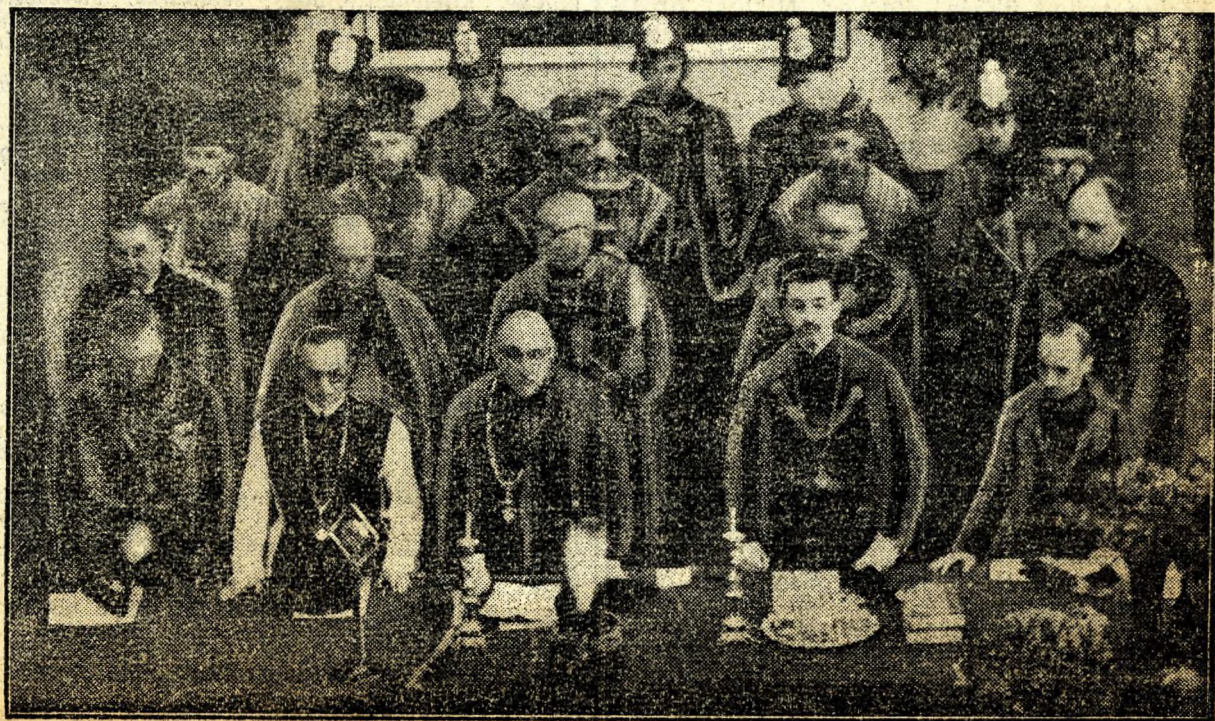
intézmény, — azért, mert rendkívül lassan fejlődött azzá, ami. Az állam hosszu időn át igen bőkezűen táplálta, de lényegesen sohasem reformálta. Minél huzamosabb az ilyen fejlődés, maga az intézmény annál konzervatívabbá válik. Hogy ez helyes-e, vagy sem, arról is lehetne vitatkozni.

Az egyetemen kívül álló közönség méltán kérdezheti, hogy egyetemünket (illetve egyetemeinket, mert közöttük semmi jelentős különbség nincsen), a nagy világ ugyan mire értékeli? Kissé meg voltam ugyan lepelve, de azt tapasztaltam, hogy a nyugati országokban a mi egyetemeinket sokkal többre becsülik, mint azt itthon bárki képzelné. A német egyetem a világ minden részének imponál, s a világ tudja, hogy a magyar

főiskolai oktatás a német rendszer függeléke. Igaz, hogy kissé már különbözünk a németektől a túlzásba vitt maradiság miatt, de a különbséget a nagy világ még nem vette tudomásul. Ha mi sem vesszük észre még most sem, akkor ennek, logikai bizonyossággal, hanyatlás lesz a következménye.

A jubiláló egyetem híres arról, hogy igen sokat támogatja autonómiáját. Egy egyetemnek azonban autonóm célja nem lehet; elég, ha az egyetem a nemzet céljait szolgálja a lehető legjobban, a tudomány terjesztésével és intenzív fejlesztésével. Amíg így lesz, addig az egyetem mindig nemzeti ügy lesz, melynek jó vagy balsorsa, fejlődése, stagnálása vagy hanyatlása senkire nézve sem lehet közömbös.

A Pázmány-egyetem vasárnap ülte meg 300 éves jubileumát

Az egyetem rektorai és dékánjai az egyetem 300 éves jubileumi ünnepélyén

(Saját tudósítónktól.) A Pázmány Péter Tudományegyetem, melyet 1635 május 12-én alapított a nagy bíboros, vasárnap délelőtti ünnepelté díszközgyűlés keretében fennállásának 300 éves jubileumát. A központi egyetem aulájában díszbeöltözött egyetemi hajdúk várták az előkelő vendégeket, akiket dr. Kenyeres Balázs rektor és a dékánok fogadtak fekete díszmagyarban, az egyetemi aranyláncokkal. Az ünnepség az aulában elhelyezett Pázmány- emléktábla leleplezésével kezdődött. Serédi Jusztinián bíborsheregprímás mondott beszédet. Kérte az egyetem tanári karát és ifjúságát, hogy mindig Pázmány Péter tudományos szellemét ápolják.

— Pázmány jól tudta, — mondta — hogy a valóságosságnak és hazafiságnak legnagyobb ellensége a tudatlanság.

A leleplezés után a hercegprímás az egyetemi templomban ünnepi szentmisét pontifikált, majd az aulában Kenyeres Balázs rektor megnyitotta a díszközgyűlést. Hódolattal emlékezett meg Horthy Miklós kormányzóról, majd az egyetem multját méltatta. Elmondta, hogy az egyetemnek alapítása óta félmillió hallgatója volt. Üdvözölte ezután az egyetem legöregebb doktorait.

A rektor beszéde után a kormányzó gyűrűjével felavatandó fiatal doktorjelöltek átadták a díszes aranydiplomákat az egyetem legrégebb doktorainak.

A régi doktorok nevében dr. Pap József, az Ügyvédi Kamara elnöke, mondott köszönő beszédet.

— Az itt nyert bölcse oktatások vértettek fel valamennyiünket, hogy félszázadot meghaladó időn keresztül híven betölthessük hivatásunkat, — mondta.

Ezután dr. Szandtner Pál jogikari dékán ismertette a kormányzó leiratát, mely megengedi, hogy ünnepélyesen díszdoktorrá avassák dr. Gajzágó László meghatalmazott minisztert és dr. Sipőcz Jenő főpolgármestert. A dékán méltatta a két díszdoktor jelentőségét. Gajzágó az utóbbi években fontos munkát végzett abban a nemzetközi perben, melynek eredményeként az egyetemnek sikerült visszanyernie ősi alapítványi birtokait.

Gajzágó beszédeben köszönte meg a díszdoktorátust, majd dr. Balog Ernő orvoskari dékán jelentette, hogy az orvostudományi kar Sipőcz Jenő főpolgármestert díszdoktorává avatja. Beszédében rámutatott arra, hogy Sipőcz Jenő Budapestről világ-fürdővárost alkotott és számos új fürdőt és tüdőbeteg gondozót hívott életre.

Sipőcz főpolgármester az idegen téveszmék ellen

Sipőcz Jenő főpolgármester mondott ezután beszédet.

— Budapest büszke az ő egyetemére, — mondta — és én ezt a történelmi alkalmat ragadom meg,

hogy a székesfőváros közönsége nevében megköszönjem az egyetem testéből és lelkéből a fővárosra kisugárzó nagy szellemi erőt és dicsőséget. De a főváros is méltó volt egyeteméhez és a maga hatalmas kultúr intézményeivel hathatósan támogatta az egyetem nagy munkáját. Buzgó óhajunk, hogy patinás egyetemünk tudjon mindig megújodni, tudja összekötni az ősi hagyományokhoz való ragaszkodást a haladó élettel. Küzdjön a mi egyetemünk minden olyan fertőzés ellen, ami a nemzet lelkét, különösen féltve féltett ifjúságunk lelkét akarja idegen téveszmékkel megmetéyezni. Ez a szeretett ifjúság pedig legyen mindig az igazi keresztény kultúra letéteményese.

Sub auspiciis gubernatoris

Most következtek a kormányzó gyűrűjével való doktorraavatok. Sub auspiciis gubernatoris jogi doktorok lettek: Soós Géza, Torday Lajos, Mosznerits Iván, Zajthay Imre és Trajánovich Lajos. Orvoskari doktorok lettek ifj. Verebely Tibor és Lederer István, bölcsészdoktorok pedig Hartnagel Erzsébet és Szabó Zoltán. Dr. Barany Jusztin, a hittudományi kar dékánja felolvasta előttük az esküszöveget, letették az esküt, majd ifj. Verebely Tibor és Szabó Zoltán köszönő beszédeket mondtak.

Hóman: Regeneráljuk nemzeti életünket

Az új doktoroknak dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter nyújtotta át a kormányzó képviselőletében a kormányzó gyűrűket. Rámutatott arra, hogy milyen válságos időben alapította Pázmány Péter az egyetemet, majd így folytatta:

— Az egyetem alapításának 300-ik fordulóján Trianon után újra mélyre süllyedt nemzetünk is nagy lelki válság sodrába került. Ebből a válságból ma is csak szellemi életünk örökértékű alapjainak a hit, az erkölcs, a tudás nemzetformáló és nemzetfenntartó erőinek megszüldésével által nemzeti művelődésünk és vele egész nemzeti életünk regenerálása útján bontakozhatunk ki.

A kultuszminiszter ezután átnyújtotta a gyűrűket az új doktoroknak, akiknek nevében Mosznerits Iván mondott köszönő beszédet. Végül Kenyeres rektor intezett buzgó szavakat a fiatal doktorokhoz. Az ünnepély a Himnusz eléneklésével fejeződött be.

Minden új magyar könyv

megjelenése napján kapható Az Est könyvkereskedésében, Budapest, VII., Erzsébet körút 18-20